

TRADUCERI

ZECE SCRISORI ALE LUI HEGEL CĂTRE FRIEDRICH IMMANUEL NIETHAMMER

Scrisorile de mai jos au fost expediate de Hegel prietenului său Niethammer în perioada în care redacta *Fenomenologia spiritului* și imediat după ce a finalizat lucrarea. Sosit în Jena, pe atunci unul dintre cele mai importante centre intelectuale ale Germaniei, cu șase ani în urmă, Hegel desfășura aici o activitate didactică și scriitoricească intensă, rămânând totuși până la capăt într-o poziție destul de șubredă în cadrul Universității, poziție căreia izbucnirea războiului dintre Franța și Prusia îi va da lovitura de grație.

La Jena, Hegel își va susține mai întâi teza de doctorat, apoi va ține diverse cursuri – ca *Privatdozent*, apoi ca *Extraordinarius*, posturi finanțate exclusiv prin contribuțiile studenților care-i audiau cursurile – obținând o leafă de stat abia în momentul în care va fi constrâns să renunțe la activitatea didactică. Împreună cu Schelling a editat, între 1802 și 1803, *Kritisches Journal der Philosophie*, unde semnează primele sale scrieri. În anul în care se desfășoară corespondența de mai jos, de fapt, nici Universitatea din Jena nu se mai afla într-o situație de invidiat. Cele mai renumite cadre didactice ale ei plecaseră deja către alte catedre (este cazul lui Fichte, plecat din Jena încă din 1799, dinainte de sosirea lui Hegel, apoi al lui Schelling, încă prieten și colaborator al acestuia, care în primăvara anului 1803 se mută la Würzburg), alții părăsind cu totul această lume (Schiller moare în 9 mai 1805). Curând după expedierea ultimei scrisori din cele înșirate mai jos, constrâns de greutatea de tot felul, Hegel va părăsi la rândul lui orașul în care și-a prezentat pentru prima dată ideile de la o catedră.

Hegel și Niethammer s-au împrietenit în anii în care au studiat împreună la Tübingen. Friedrich Immanuel Niethammer (1766-1848), după o peregrinare mai scurtă decât cea a lui Hegel prin diferite slujbe intelectuale neînsemnate, a activat ca profesor la Jena din 1790 până în 1804. Aici a colaborat cu Fichte, împreună cu care a editat *Philosophische Journal*, publicație importantă, care însă a pricinuit eliminarea lui Fichte de la Universitatea din Jena prin apariția în paginile ei a unui text neinspirat al acestuia. În anul 1806 Niethammer era, spre deosebire de Hegel, în plină ascensiune; din postul de *Oberschulkommissar* al Franconiei, pe care-l ocupa în vremea corespondenței de mai jos cu Hegel, va fi promovat în cel de Consilier consistorial pentru Educație al Regatului Bavariei, eveniment la care Hegel se referă într-una dintre scrisori. Spre deosebire de Schelling, Niethammer a rămas în relații prietenești, pentru tot restul vieții, cu autorul *Fenomenologiei spiritului*, fără însă ca cei doi să mai aibă ocazia de a lucra împreună.

Cele zece scrisori reproduse mai jos în traducere, unele ajungând incomplet până la noi, au fost preluate din culegerea: Georg Wilhelm Friedrich Hegel, *Weltgeist zwischen Jena*

und Berlin, Briefe, herausgegeben und ausgewählt von Hartmut Zinser, Ullstein Materialien, Frankfurt/M; Berlin; Wien, 1982. Ele au fost alcătuite într-o perioadă de timp scurtă – doar trei luni (de la începutul lui august până la începutul lui noiembrie 1806) – dar deosebit de bogată în evenimente istorice de dimensiuni continentale și extrem de încărcată pentru autorul lor: în timp ce Franța napoleoniană se angajează în luptă cu cea de-a patra coaliție alcătuită împotriva sa, în special cu Prusia, căreia îi provoacă pierderi uriașe în bătăliile de la Jena și Auerstaedt, ocupând Berlinul după doar 19 zile, Hegel lucrează la o carte, caută să rezolve multe probleme delicate, de natură profesională, editorială și financiară, face planuri (destul de fanteziste, dat fiind contextul istoric) de fondare a unui jurnal literar, trece prin experiența ocupației străine a orașului în care locuia, domiciliul îi este jefuit, i se naște un fiu natural. Nu e de mirare că impresia pe care o creează aceste scrisori este a unui om cam încolțit, constrâns să-și bată la cap un vechi prieten, mai bine plasat social, pentru a fi ajutat să rezolve rapid o parte din aceste probleme. Niethammer se dovedește totuși un prieten de nădejde, acceptând să ia asupra sa riscurile financiare, ce nu par a fi neglijabile, implicate de tipărirea, într-o perioadă de incertitudini, a *Fenomenologiei spiritului*.

*

Către Niethammer

Jena, 6 aug. 1806

Deși soția dvs. nu este acum în Bamberg, scump prieten, se pare că dvs. sunteți iarăși acolo – ce căsnicie! Ca totul să fie legal ar trebui să vă aflați acolo unde este ea.

Călătoria dvs. și-a atins scopul, după cum văd; Julius s-a întors mai vioi și sănătos și mai mare ca data trecută; l-am întâlnit pe stradă, pe neașteptate, pe când se întorcea de la o lecție a fratelui său. – Așteptam de la dvs. o relatare despre ce ați văzut și făcut în călătorie, dar dna Niethammer – la fel de dragi îmi sunt și scrisorile dvs. – a făcut acest bine într-o manieră mai plăcută.

Dacă veți fi și peste 4 săptămâni în Bamberg, aș fi vrut să vă solicit punerea la punct a editorului meu; acum mă aflu cu el într-o discuție epistolară și încă îi aștept răspunsul; trebuie neapărat să vă mai solicit pentru a vă pune în temă; fiindcă el are de obicei reaua manieră de a nu răspunde, ignorând ce-i scriu și făcând ce-i convine. – Tipărirea începuse în februarie; și, conform contractului original trebuia ca această parte să fie gata înainte de Paște; i-am îngăduit apoi până la începutul lecțiilor, – nici până la acesta n-a terminat...

Deocamdată poate aveți ocazia să aflați din tipografia lui, în mod discret, câte exemplare s-au tipărit; pe de o parte, sunt indus în eroare de anunțul ofertei sale, pe de alta, cu siguranță, fiindcă a scăzut el însuși, în cursul tratativelor, numărul de exemplare de la 1.000 la 750, ceea ce are drept consecință reducerea onorariului; apoi, ceea ce mi-a trezit bănuielile înainte de toate, am aflat că el avea o tipografie proprie, împrejurare pe care a ascuns-o cu grijă, în ciuda cererilor mele de a tipări acolo, și care ar fi fost de cea mai mare importanță, fiindcă acolo putea executa comanda. În general, eu nu văd de ce un scriitor n-ar trebui să aibă nevoie de vreo dovadă asupra acestui fapt; – la fel ca și mine – dacă mă înțeleg cu unul să taie din pădurea mea 100 de stânjeni de lemn, îl pun să plătească deși nu-i mai ia.

Mă iertați dacă, pe de o parte, vă întrețin cu asemenea chestiuni, pe de alta fac apel la sprijinul dvs. – Acum despre altele. – Aud cu satisfacție despre faptul că așteptați să vină în curând decizia finală privind poziția dvs.; pe curând la München – Doamne, când ajungi în împărăția Ta, să-ți amintești de mine te voi ruga! – Fichte, din câte aud, nu este în Erlangen, ci în! În – *Göttingen*; dovada cea mai bună a preferințelor prusiene pentru *Göttingen* decât pentru cadoul Homerului wolfian. – Ieri am obținut în sfârșit o leafă, de? De 100. Spun: O sută taleri. – Recenzia salată din *Haller Zeitung* încă n-am citit-o; deocamdată nu a apărut – are, între alte scăderi și pe cea de a fi prea mare. – Sper, desigur că cea mai bună sursă este aici, să aflu de la dvs. câte ceva despre starea iubitei noastre patrii, față de care doamna nu are pretenția că este ascultătoare. Dna Niethammer mi-a promis azi o scrisoare către dvs; în cazul în care aceasta nu sosește, vă mai spun în încheiere că ea deja a sosit.

În speranța unui răspuns

Al dvs. preadevotat prieten Hegel

Către Niethammer

Jena, 5 sept. 1806

Vă sunt foarte îndatorat, preascump prieten, pentru scrisoarea dvs. și pentru pregătirea anunțată în ea a unei luări de contact cu Göbhardt, având toată încrederea că cerințelor dvs. pe deplin ...

V-am spus deja cât de necesară mi-ar fi rezolvarea rapidă a acestei afaceri din considerații economice necesară; cum aceasta e de așteptat, poate aș folosi o parte din ea pentru a vă vizita, dacă ați îngădui, și, fie ați pleca doar cu dna Niethammer, fie, dacă numai dvs., v-aș însoți, după cum ne-ar fi pe plac, ceea ce ar fi încă mai nostim. Aș putea trata cu Göbhardt eu însumi asupra întregului – dar partea finală ar trebui redactată de dvs, căci fără aceasta nu mai pot rămâne aici, cu atât mai puțin să călătoresc. – Această dorință de a veni câteva zile la dvs. în Bamberg depinde de sfatul dvs., care mi-ar fi de folos și din alt punct de vedere – anume al unei Universități – poate reorganizarea lui von Altdorf să însemne ceva, ori o prezentare la Graf von Thürheim, dacă acesta ar avea de-a face cu asta, să fie de folos. Dar este timpul să mă urnesc – această iarnă trebuie s-o petrec tot aici; contez totuși pe Göbhardt ca să izbutesc – trebuie ca în toamna asta sau la iarnă să iau o decizie asupra unei alte relații, cum sunt și cum mă văd. – Deoarece împrejurările politice lăncezesc – (în Münster deja a fost chemată harpia să instaleze corturile ș.a.m.d.) – și războiul, dacă izbucnește, cel puțin cu încartiruirile va produce întâzieri ici și colo, – astfel că trebuie să mă gândesc cum să gădesc în acest caz un adăpost cât de curând – căci povara încartiruirii franțuzești, de care nimeni nu e cruțat, n-aș putea s-o suport; în această situație îmi doresc să urgentez o înțelegere urgentă cu Göbhardt, – pentru a fi la adăpost în acest timp al nevoii și a mă îndrepta – dacă la dvs., cum sper, va fi liniște – către Bamberg; – fiindcă lucrul

meu nu este legat de un anumit loc și cu lecțiile – cu care nu se întâmplă nimic și care nu mai sunt folositoare studiului meu ca până acum – ar fi cu totul din ...

Către Niethammer

Jena, 17 sept. 1806

Prietenosa dvs. scrisoare din 12 am primit-o cu anexa potrivită și din ambele am văzut ce binevoitor interes dovediți față de afacerea mea contra Göbhardt ...

Deoarece dna Niethammer are o nimerită ocazie de a călători, dorința mea rămâne dorință și trebuie să renunț la plăcerea de a ajunge la dvs. pentru câteva zile – chiar dacă, după toate aparențele – Domnul fie cu noi – războiul izbucnește. – Căci această Mare Grijă înghite tot, la dumneavoastră și pretutindeni, consumând cel mai mult din noi, savanții; – un final fericit cu Göbhardt mi-ar procura pentru moment o sumă de rezervă liniștitoare, și apoi trebuie să vedem ce va mai fi. – Mă preocupă de mult planul unui jurnal literar – după tipicul franțuzesc – iar sudul Germaniei nu are încă nici unul. Dacă ați putea economisi din activitățile dvs. administrative suficient timp, n-aș ști pe nimeni cu care să mă însoțesc mai bucuros – de fapt, n-ar trebui să fie niciun, ori foarte puțini colaboratori – nu în spiritul jurnalelor de recenzii, care conțin judecăți numai despre cărți și autori, deloc sau puțin despre fapte – sau pe de-a-ntregul popular, ci în cel important, înrădăcinat în științe și pentru o educație generală – și, mai ales – fără a deveni propriu-zis polemică, adică doar denunțatoare și contestatoare – contra stării deplorabile a filosofiei actuale – nu doar teologie, fizică – și estetică ș.a. ...

Către Niethammer

Jena, 6 oct. 1806

Vă răspund, scump prieten, în doar câteva rânduri, cât de recunoscător v-am rămas aflând despre definitivarea – căci astfel o consider – a chestiunii; și că abia azi am primit scrisoarea dvs. cu conținutul; deși scrisoarea care a plecat luni de aici nu va ajunge în Bamberg mai repede de miercuri sau chiar vineri, nu voiam să scap poșta, căci de data asta este poate o coincidență favorabilă, așa cum din punctul dvs. de vedere era nefavorabilă.

Chestiunea principală, expedierea de către mine a întregului manuscris, se va întâmpla *negreșit* săptămâna aceasta ...

În ce privește călătoria mea într-acolo, cum nu dispuneți de timpul necesar, voiam să accept cu plăcere amabila dvs. invitație; – în 13 oct. sau pe 20 trebuie să încep lecțiile; deși asta nu e mare lucru; însă independent de aceasta, ar trebui să țin cont de pericolul de a nu mă mai putea întoarce, poate nici de a ajunge la dvs. – Poștalionul s-a întors până acum fără probleme sau a întârziat ca poșta călare; însă, dacă era să expediez manuscrisul, aceasta putea să ajungă cu întârziere, ca și cum ar fi fost trimis cu poșta călare. – Totuși războiul n-a început încă; momentul actual

pare decisiv; e posibil ca în câteva zile să adie vântul păcii, și atunci nu voi lăsa zefirul de octombrie să mă sperie și mă voi îndrepta către dvs. ...

Excelenței sale
Domnului consilier consistorial
și dr. în teol.
Niethammer Bamberg

Către Niethammer

Jena, 8 oct. 1806

Am primit azi prețioasa dvs. scrisoare de pe 3 ale lunii și vă răspund cu poșta care pleacă; că am primit-o pe a dvs. din 29 sept. luna trecută, pe data de 6, v-am anunțat în aceeași zi; văd totuși dintr-a dvs. cauza întârzierii și că ea a ajuns aici la timpul convenit. Cât m-a bucurat că dvs. ați pus acea chestie încâlcită la punct și cu câte mulțumiri vă sunt dator! Reversul, sau mai curând completarea contractului, convine tuturor, ceea ce îndrăzneam doar să sper. Că dvs. vă puneți la mijloc și propuneți să preluați întreaga ediție este desigur un mijloc eroic, dar care, ca prieten, îmi lasă prea puține pretexte și prin aceasta sunt obligat cu atât mai mult față de dvs. – Poate că, în cazul în care aș vorbi despre asta cu doamna Niethammer, i-aș spune că cele două *drepturi* au ajuns laolaltă, dar și că Göbhardt și-a găsit în dumneavoastră nașul ... Marea mea recunoștință pentru prietenia dvs. pot s-o exprim numai dacă vă descriu în ce perplexitate mă găseam în legătură cu această chestiune. Speram, de asemenea, că ați dus-o pe deplin la bun sfârșit; primiți acum jumătate din manuscris, vineri pe cealaltă, și atunci voi fi făcut ceea ce era din partea mea de făcut. Rătăcindu-se vreo parte a acestuia, fără îndoială că n-aș ști ce s-ar mai putea repara; cu greu aș putea să-l reconstitui, și nici anul acesta lucrarea n-ar putea să apară.

Vă doresc o viață plină și, pentru moment, transmiteți-i din partea mea doamnei Niethammer toate cele bune; dacă Dumnezeu va voi să avem pace m-aș arunca eu însumi curând la picioarele ei.

Al dvs. devotat prieten
G.W. Hegel
Prof. de filos.

Către Niethammer

Jena. Luni, 13 octombrie 1806, în ziua în care Jena a fost cucerită de francezi și împăratul Napoleon a intrat între zidurile ei

Câtă îngrijorare am putut avea pentru părțile din manuscris expediate miercuri și vineri trecute vă puteți da seama după dată. – Ieri seară către asfințit am văzut

focurile de armă ale patrulelor franceze, atât dinspre Gempenbachtal cât și dinspre Winzerla; în cele din urmă prusienii au fost alungați după căderea nopții, împușcăturile au ținut până la ora 12, iar azi între orele 8 și 9 au intrat tiraliorii francezi – și o oră mai târziu, trupele regulate; această oră a fost o oră de teamă, mai ales datorită necunoașterii oamenilor care aveau dreptul, fiecare după voința împăratului francez însuși, să ducă la îndeplinire cererile acestor trupe ușoare, nu prin forță, ci oferindu-le în liniște cele de care aveau nevoie; deși, prin relații neinspirate și măsuri de prevedere neglijate, câțiva au fost puși în încurcătură, totuși cumnata dvs., ca și casa Döderleinilor, s-au ales doar cu teama, fără a suferi altceva; – m-a rugat, fiindcă i-am spus pe înserat despre plecarea poștei, să-i scriu doamnei Niethammer și dvs; – acum are 12 ofițeri încartiruiți; pe împărat – acest suflet al lumii – l-am văzut trecând călare prin oraș, în recunoaștere; este cu adevărat un sentiment minunat să vezi cum un asemenea individ, concentrat aici într-un punct, călare, se întinde asupra lumii și o stăpânește. Prusienii (ieri se spunea că regele Prusiei are cartierul general în Kapellendorf, la câteva ore de aici; unde este azi nu știu, dar sigur mai departe ca ieri; ducesa și prințesele ei erau hotărâte să rămână în Weimar) nu au nici un prognostikon mai bun de făcut, – dar asemenea înaintări de joi până luni îi stau în putință numai acestui om extraordinar, de care nu poți să nu te minunezi.

... Dar poate, dacă am ajuns până azi cu bine, am avut de îndurat tot așa mult sau încă mai mult ca alții; – după toate aparențele trebuie să am îndoieli că manuscrisul meu, expediat miercuri și vineri, a ajuns; – pierderea ar fi într-adevăr prea mare – cunoscuții mei n-au pățit nimic; o să fiu singurul? Cât de mult voiam ca dvs. să fi omis plata unei părți a sumei și termenul preclusiv să nu fi fost așa de strict! Deoarece poșta pleacă totuși de aici, a trebuit să îndrăznesc să-l expediez. Dumnezeu știe cu ce inimă grea am îndrăznit, deși nu mă îndoiesc că în spatele armatei poșta circulă acum liber. – Cum am făcut-o mai devreme, îi doresc și acum noroc întregii armate franceze, ceea ce nu-i poate lipsi, din nefericire, câtuși de puțin conducătorului ei și simplilor soldați, spre deosebire de inamic; astfel, ținutul nostru va fi curând eliberat de acest torent.

Soția primarului Voigt mi-a spus că au lăsat poștalionul să plece abia mâine dimineață, iar eu am vorbit la Statul Major, care este găzduit în casa ei, să i se ceară escortă sigură, ceea ce nu va fi refuzat; astfel, sper, Dumnezeu vă va transmite măzgălele mele la termen; cum le primiți, fiind de trimis ceva bani, vă rog să faceți tot posibilul; voi avea nevoie curând de ei. [P.S.] Noaptea în jur de ora 11 (în casa Comisarului Hellfeld, unde sunt găzduit acum și privesc șirurile de focuri ale batalioanelor franțuzești, aprinse la măcelărie, vechile dugheni și în întreaga piață).

Al dvs. Hegel
Prof. la Jena

Vă scriu din nou că Heiligenstädt a murit de 8 zile și, fiindcă această veste trebuie să fie importantă pentru dv., o repet pentru cazul că acel pachet nu a ajuns – dar vă rog să-mi scrieți totuși curând; scrisorile care au sosit azi nu sunt încă orânduite; – nu știu de aceea nici măcar dacă a sosit scrisoarea din Bamberg.

Către Niethammer**Jena, 18 octbr. 06**

Fiindcă domnul Comisar de război ne-a permis să trimitem scrisori, o să vă fiu de folos trimițându-vă câteva rânduri.

Am început de ieri, și azi, să fim ceva mai liniștiți; armata a plecat mai departe; aici au rămas numai răniții cu puțină pază. – O scrisoare trimisă printr-un student veți primi ceva mai târziu, după aceasta. – Casa dvs. din Leitergasse (unde locuiesc eu cu câțiva studenți) a fost, oricum, în pericol de incendiu; numai norocul că nu a bătut vântul a salvat-o, ca pe întregul oraș; în casa cumnatei dvs., cum s-a spus, a stat Bonaparte și, cel puțin, Berthier; din cauza faptului că v-am spus-o des, am uitat de fiecare dată să întreb despre împrejurări; a avut, datorită încartuirii, multe cheltuieli și încă și mai multă neliniște domestică și este foarte pornită, dar măcar a rămas fără nici o pagubă. – Gruner a avut multe de îndurat; cine are *contenance*, cum spun francezii, rămânând acasă, se păzește de jafuri – Și cu Asverus am vorbit de asemenea; au încartuirii și sunt nevătămați – și Goethe ne-a scris, de asemenea, și s-a interesat de noi (și el a rămas nevătămat); faptul că cele două ducese au rămas i-a fost de mare folos; orașului i-a mers la fel de rău ca și nouă...

În ceea ce privește poveștile mele, l-am întrebat pe Asverus cu privire la aspectul lor legal; a afirmat că atari împrejurări se ridică deasupra tuturor obligațiilor. Luni pleacă iar prima poștă, atât cea pe jos, cât și cea călare; cu ea voi trimite și ultimele coli, pe care le-am pus deja în geantă, împreună cu o scrisoare din noaptea de groază dinaintea incendiului. – Dacă expedierea de miercuri și vineri ajunge înainte de 8 zile la locul potrivit, nici tiparul nu va fi împiedicat, nici Göbhardt nu poate, din cauza întârzierii acestor ultime α) câteva coli, β) în împrejurările care au intervenit, să pricinuiască vreun neajuns; deoarece aici am fost prădat, în ce privește Academia nici un interes nu mă convinge să rămân peste iarnă, cu perspectiva inevitabilelor ei scumpiri, hoții, ș.a.m.d. numai neplăceri, prezența mea în Bamberg putându-se justifica pentru serviciul esențial de corectură, din cauza grabei și a inevitabilei prezențe a omisiunilor, – în fine, cel mai preferabil, să vă găesc acolo și pe Dvs. cu familia, – așa că mă gândesc să petrec măcar o parte din iarnă acolo...

Suma pe care am obținut-o mă pune în situația de a trece peste iarna aceasta fără greutate. Dacă însă vreunul dintre pachetele cu manuscrise se pierde, voi avea o viață plină de necazuri; indivizii mi-au amestecat hârtiile ca pe lozurile de la loterie, astfel că am avut mult de muncă ca să găesc ce-mi trebuia. Cât tânjesc după cea dintâi știre! – Dar cu o rugămintă de a-mi trimite bani sunt obligat să mă adresez Dumneavoastră; mă găesc în cea mai mare nevoie; ospitalitatea lui Frommann m-a primit și m-a păstrat, – în ciuda unei îngrozitoare greutate pe care o purta și pe care, în parte, o mai are; – scriu de la masa lui și vă întreb dacă ar trebui să-i transmit salutări din partea dvs. Și am primit de la el, ca și de la Seebeck, care stă tot aici, împreună cu urări din inimă, ordinul de a nu vă împărtăși această istorie. Rezultatul este, dacă aveți ceva bani, chiar și doar 6-8 Carolini, trimiteți-mi;

aș vrea să vă rog, chiar și fără perspectivele göbhardtiene, la care țin atât de mult, să aveți această amabilitate față de mine.

Transmiteți cele bune doamnei Niethammer; – cum trebuie să se bucure pentru că-l iau pe Ludwig; la Naumburg a avut loc a doua mare bătălie; poarta școlii se găsește tot în același stadiu drăguț. Toate cele bune

Al dvs. Hegel
Prof. de filos.

À
Monsieur le D. Niethammer
Conseiller de la direction du Pays
au service de Sa Maj. Bavar.
À Bamberg.

Către Niethammer

Jena, 22 oct. 1806

În această nenorocire generală, câtă încredere și sprijin îmi dau prietenia dvs! Fără acest sprijin, în ce stare aș fi!...

... Vom fi mai liniștiți însă, desigur, în liniște începe să simtă fiecare mai întâi propria pierdere – am auzit de la Asverus că la Wenigenjena merge încă rău: porțile sunt arse iar grădina transformată în bivuac pentru cai. – Altminteri, nu se pot ști nicăieri mai puține despre armată ca aici. – Senatul a tipărit azi o mare proclamație pe care o veți putea citi în ziare; pe 3 noiembrie se va face în așa fel încât să înceapă lecțiile; cât de curând voi avea bani, – și asta se va întâmpla în câteva zile – și NB poștalionul se va întoarce, mă gândesc să vă răspund invitației și să pornesc spre dvs.; trebuie ca și vremea bună să dureze; ce noroc pentru francezi, și pentru noi, această vreme! Ceva mai vântoasă să fi fost și tot orașul ar fi ajuns cenușă! ...

Către Niethammer

Jena, 24 oct. 1806

Ne găsim într-o stare ceva mai liniștită; deja luna trecută, după un *Ordre du jour* dat cu două zile înainte în Dessau de Împărat, Murat era la patru ore de Magdeburg, Bernadotte și Soult la Wittenberg pe Elba, pace cu Saxonia, Lucchesini în Prusia. Ducesa și-a primit de la Împărat teritoriul înapoi, dar consortul ei, căruia i-a expirat sorocul de șase zile pentru a fi aici din armata prusiană, este exclus; se așteaptă vestea sosirii Împăratului în Berlin; cei mai mulți generali prusieni sunt captivi ori răniți, se spune asta și despre regele însuși, care nu s-ar fi îndreptat spre Magdeburg, ci către Berlin, se pare. – În Halle ar fi fost îngrozitor, la fel de grav sau chiar mai grav ca aici, dar lipsesc detaliile; studenții sunt concediați cu toții în schimbul unui taler prusian, existând temerea că vor fi arestați în zilele

următoare, ceea ce se poate întâmpla. – Ar fi cam 600 de la Halle până aici. Comisarul Otto și Schneider W. au sosit azi pentru a-i distribui. Ce priveliște măreață pentru noi! Cu ajutorul lui Dumnezeu, talerul prusian, care până acum nu era într-un mod aparte binecuvântat, va spori la Jena precum pâinea din Evanghelii ...

Să fi fost armata franceză înfrântă, toată Jena s-ar fi aruncat, cu ciomege în mâini, într-un suflet, chiar și cu copiii, cei care au copii, la și spre arme. – Așadar nimeni nu și-a imaginat războiul așa cum îl vedem! ...

Către Niethammer

Jena, 3 nov. 1806

Am început să ne refăcem încet-încet după spaima noastră; mai sunt însă *intermezzi* neplăcute; fiindcă magistratul nu dispune de suficienți oameni pentru spital, în care se găsesc încă 800 de francezi – și 400 de prusieni, – în loc de patru și jumătate până la patru mii, cum erau la început – dragonii îi iau pe cei pe care îi văd pe stradă și-i conduc spre lazaret pentru o zi. – Așa că acum orice se negociază din nou. Comandantul și comisarul, găzduiți la Frommann, unde îi văd adesea, sunt oameni foarte bravi, – un noroc pe care, față de imbecilitatea magistraților care, prin jocul împrejurărilor, sunt îngropați în cea mai deplină nuliță, avem mult să-l prețuim. Tânărul von Ziegesar a fost acum, în sfârșit, trimis aici de la Weimar, în calitate de comisar, ceea ce ar fi trebuit să se întâmple de la început, astfel că vom avea parte de mai multă ordine. – Proviiziile sunt acum de departe mai ieftine ca pe vremea când erau prusienii aici; mizeria își va face dar simțită prezența prin iarnă sau primăvară.

Ieri am vizitat și Wenigenjena și acolo am privit și am întrebat – draga Wenigenjena – mai mari pagube nu i s-au întâmplat ...

De la studenții din Halle n-a sosit încă nimic; – auzim cum că despre Jena se spune peste tot că nici o casă din Jena nu ar mai sta în picioare, nu mai încep acum din nou cât de greșit este. Amândoi Loderii au fost cruțați în Halle, nu însă și aici – Schützenii au avut multe necazuri, au pierdut una sau ambele case de bani – în locuința lor s-au perindat prusienii și francezii.

Totuși nu mai știm nimic despre război, în afară de ceea ce citim în *Hamburger Zeitung*; Jena nu mai este în calea trupelor; nu mai vine de la armată nimeni aici, nu mai trece nimeni. Doar ieri am auzit de la un student care a fost de față această minunăție, cum că în Erfurt pe toate străzile s-ar fi citit cu bătaie de tobe că erfurtezii sunt de acum supuși imperiali francezi. Despre soarta țării noastre nu se știe încă nimic; – s-a trimis de la Weimar după duce (Domnul v. Spiegel); el l-a întâlnit în Wolfenbüttel, unde comanda o armată de 12.000 de oameni – toate trupele rămase – a răspuns că acestea trebuie conduse mai departe până la rege pentru a-și cere concedierea și speră să obțină aceasta ...

Traducere de
Dragoș Popescu